

Czwartek, 11 listopada 2021 r.

I

(Rezolucje, zalecenia i opinie)

REZOLUCJE

PARLAMENT EUROPEJSKI

P9_TA(2021)0451

Wzmocnienie demokracji oraz wolności i pluralizmu mediów w UE

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 11 listopada 2021 r. w sprawie wzmocnienia demokracji oraz wolności i pluralizmu mediów w UE – niewłaściwe wykorzystywanie postępowań cywilnych i karnych do uciszania dziennikarzy, organizacji pozarządowych i społeczeństwa obywatelskiego (2021/2036(INI))

(2022/C 205/01)

Parlament Europejski,

- uwzględniając Traktat o Unii Europejskiej (TUE), w szczególności jego art. 2, art. 3, art. 4 ust. 3 oraz art. 5, 6, 7 i 19,
- uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), w szczególności jego art. 70, 81, 82, 114 oraz art. 352,
- uwzględniając Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej (zwaną dalej „Kartą”), a w szczególności jej art. 11, 12, 15, 20, 47, 48 i 54,
- uwzględniając Protokół nr 1 w sprawie roli parlamentów narodowych w Unii Europejskiej oraz Protokół nr 2 w sprawie stosowania zasad pomocniczości i proporcjonalności, załączone do TFUE i TUE,
- uwzględniając rozporządzenie (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (Rzym II) ⁽¹⁾,
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Bruksela I) ⁽²⁾,
- uwzględniając dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937 z dnia 23 października 2019 r. w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii ⁽³⁾,
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/692 z dnia 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające program „Obywatele, równość, prawa i wartości” oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1381/2013 i rozporządzenie Rady (UE) nr 390/2014 ⁽⁴⁾,

⁽¹⁾ Dz.U. L 199 z 31.7.2007, s. 40.

⁽²⁾ Dz.U. L 351 z 20.12.2012, s. 1.

⁽³⁾ Dz.U. L 305 z 26.11.2019, s. 17.

⁽⁴⁾ Dz.U. L 156 z 5.5.2021, s. 1.

Czwartek, 11 listopada 2021 r.

- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/693 z dnia 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające program „Sprawiedliwość” oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1382/2013 ⁽⁵⁾,
- uwzględniając orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej,
- uwzględniając komunikat pt. „Program prac Komisji na 2021 r. – Dynamiczna Unia w niestabilnym świecie” (COM(2020)0690),
- uwzględniając komunikat Komisji w sprawie europejskiego planu działania na rzecz demokracji (COM(2020)0790),
- uwzględniając sprawozdanie Komisji z dnia 5 marca 2020 r. pt. „Unia równości: strategia na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025” (COM(2020)0152),
- uwzględniając komunikat Komisji z dnia 30 września 2020 r. pt. „Sprawozdanie na temat praworządności w 2020 r. Sytuacja w zakresie praworządności w Unii Europejskiej” (COM(2020)0580) wraz z 27 rozdziałami poświęconymi praworządności w poszczególnych państwach członkowskich (SWD(2020)0300-0326),
- uwzględniając komunikat Komisji z 12 listopada 2020 r. pt. „Unia równości: strategia na rzecz równości osób LGBTIQ na lata 2020–2025” (COM(2020)0698),
- uwzględniając zalecenie Komisji w sprawie zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa dziennikarzom i innym pracownikom sektora mediów oraz wzmocnienia ich pozycji w Unii Europejskiej (C/2021/6650),
- uwzględniając działania następcze Komisji w stosunku do rezolucji nieustawodawczej Parlamentu Europejskiego z dnia 3 maja 2018 r. w sprawie pluralizmu mediów i wolności mediów w Unii Europejskiej,
- uwzględniając sprawozdanie Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej pt. „Wyzwania stojące przed organizacjami społeczeństwa obywatelskiego działającymi na rzecz praw człowieka w UE” opublikowane dnia 17 stycznia 2018 r., biuletyny dotyczące wpływu pandemii koronawirusa na prawa podstawowe w UE opublikowane w 2020 r., a także inne sprawozdania, dane i narzędzia Agencji, w szczególności system informacji Unii Europejskiej o prawach podstawowych (EFRIS),
- uwzględniając Powszechną deklarację praw człowieka, w szczególności jej art. 19,
- uwzględniając inne instrumenty ONZ dotyczące ochrony praw człowieka i podstawowych wolności oraz zalecenia i sprawozdania z powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka ONZ, a także orzecznictwo organów traktatowych ONZ ds. praw człowieka i specjalne procedury Rady Praw Człowieka,
- uwzględniając deklarację ONZ o obrońcach praw człowieka z dnia 8 marca 1999 r.,
- uwzględniając sprawozdanie specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. prawa do wolności pokojowego zgromadzania się i zrzeszania się w sprawie SLAPP i praw do wolności zgromadzania się i zrzeszania się,
- uwzględniając Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz Europejską kartę społeczną, orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Europejskiego Komitetu Praw Społecznych, konwencje, zalecenia, rezolucje, opinie i sprawozdania Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy, Komitetu Ministrów, Komisarza Praw Człowieka, Europejskiej Komisji przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji, Komitetu Sterującego ds. Różnorodności, Włączenia i Przeciwdziałania Dyskryminacji, Komisji Weneckiej oraz innych organów Rady Europy,
- uwzględniając deklarację Rady Europy z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie potrzeby ustanowienia międzynarodowych standardów dotyczących „turystyki sądowej” w kontekście zniesławienia, tzw. „turystyki zniesławienia”, w celu zagwarantowania wolności słowa,
- uwzględniając zalecenie Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony dziennikarstwa i bezpieczeństwa dziennikarzy oraz innych podmiotów zaangażowanych w działalność medialną (CM/Rec(2016)4[1]),

⁽⁵⁾ Dz.U. L 156 z 5.5.2021, s. 21.

Czwartek, 11 listopada 2021 r.

- uwzględniając zalecenie Rady Europy z dnia 28 listopada 2018 r. w sprawie potrzeby wzmocnienia ochrony i wspierania przestrzeni społeczeństwa obywatelskiego w Europie (CM/Rec(2018)11),
- uwzględniając zalecenie Rady Europy dla państw członkowskich z dnia 7 marca 2018 r. w sprawie pluralizmu mediów i przejrzystości własności mediów (CM/Rec(2018)1),
- uwzględniając rezolucję konferencji ministerialnej Rady Europy z dnia 11 czerwca 2021 r. w sprawie bezpieczeństwa dziennikarzy,
- uwzględniając artykuł Komisarza Praw Człowieka Rady Europy pt. „Human Rights Comment: Time to take action against SLAPPs” [Komentarz dotyczący praw człowieka: czas podjąć działania przeciwko SLAPP] opublikowany w dniu 27 października 2020 r.,
- uwzględniając sprawozdanie roczne za 2021 r. organizacji partnerskich Platformy Rady Europy propagującej ochronę dziennikarstwa i bezpieczeństwa dziennikarzy,
- uwzględniając zalecenia i sprawozdania Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka, przedstawiciela OBWE ds. Wolności Mediów oraz innych organów Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE),
- uwzględniając badanie sieci UE-CITZEN zatytułowane „SLAPP in the EU context” [SLAPP w kontekście UE] z dnia 29 maja 2020 r. ⁽⁶⁾,
- uwzględniając wezwanie koalicji organizacji pozarządowych do przyjęcia dyrektywy w sprawie przeciwdziałania SLAPP ⁽⁷⁾,
- uwzględniając badanie „Wykorzystanie powództw typu SLAPP do uciszania dziennikarzy, organizacji pozarządowych i społeczeństwa obywatelskiego” z czerwca 2021 r. zlecone przez Departament Polityki Parlamentu Europejskiego na wniosek Komisji Prawnej,
- uwzględniając swój briefing zatytułowany „Europejska wartość dodana mechanizmu UE na rzecz demokracji, praworządności i praw podstawowych – ocena wstępna” z dnia 23 kwietnia 2020 r.,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie Karty praw podstawowych UE: standardy określające wolność mediów w UE ⁽⁸⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 25 października 2016 r. zawierającą zalecenia dla Komisji w kwestii ustanowienia unijnego mechanizmu dotyczącego demokracji, praworządności i praw podstawowych ⁽⁹⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 19 kwietnia 2018 r. w sprawie konieczności ustanowienia instrumentu na rzecz wartości europejskich wspierającego organizacje społeczeństwa obywatelskiego, które propagują wartości podstawowe w Unii Europejskiej na poziomie lokalnym i krajowym ⁽¹⁰⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 19 kwietnia 2018 r. w sprawie ochrony dziennikarzy śledczych w Europie: przypadek słowackiego dziennikarza Jána Kuciaka i Martiny Kušnírovej ⁽¹¹⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 3 maja 2018 r. w sprawie pluralizmu mediów i wolności mediów w Unii Europejskiej ⁽¹²⁾,

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/ad-hoc-literature-review-analysis-key-elements-slapp_en.pdf

⁽⁷⁾ <https://rsf.org/en/news/rsf-and-60-other-organisations-call-eu-anti-slapp-directive>

⁽⁸⁾ Dz.U. C 55 z 12.2.2016, s. 33.

⁽⁹⁾ Dz.U. C 215 z 19.6.2018, s. 162.

⁽¹⁰⁾ Dz.U. C 390 z 18.11.2019, s. 117.

⁽¹¹⁾ Dz.U. C 390 z 18.11.2019, s. 111.

⁽¹²⁾ Dz.U. C 41 z 6.2.2020, s. 64.

Czwartek, 11 listopada 2021 r.

- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie potrzeby utworzenia kompleksowego mechanizmu UE na rzecz ochrony demokracji, praworządności i praw podstawowych ⁽¹³⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 13 lutego 2019 r. w sprawie pogorszenia sytuacji w zakresie praw kobiet i równouprawnienia w UE ⁽¹⁴⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 28 marca 2019 r. w sprawie stanu praworządności i zwalczania korupcji w UE, a zwłaszcza na Malcie i na Słowacji ⁽¹⁵⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 18 grudnia 2019 r. w sprawie praworządności na Malcie po ujawnieniu najnowszych informacji w sprawie morderstwa Daphne Caruany Galizii ⁽¹⁶⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 15 stycznia 2020 r. w sprawie rocznego sprawozdania dotyczącego praw człowieka i demokracji na świecie za rok 2018 oraz polityki Unii Europejskiej w tym zakresie ⁽¹⁷⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 7 października 2020 r. w sprawie ustanowienia unijnego mechanizmu na rzecz demokracji, praworządności i praw podstawowych ⁽¹⁸⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z 25 listopada 2020 r. w sprawie wzmocnienia wolności mediów: ochrona dziennikarzy w Europie, nawoływanie do nienawiści, dezinformacja i rola platform ⁽¹⁹⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 26 listopada 2020 r. w sprawie sytuacji w zakresie praw podstawowych w Unii Europejskiej – sprawozdanie roczne za lata 2018–2019 ⁽²⁰⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027, porozumienia międzyinstytucjonalnego, Instrumentu UE na rzecz Odbudowy oraz rozporządzenia w sprawie praworządności ⁽²¹⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z 11 marca 2021 r. w sprawie ogłoszenia UE strefą wolności osób LGBTIQ ⁽²²⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 25 marca 2021 r. w sprawie stosowania rozporządzenia (UE, Euratom) 2020/2092 – mechanizm warunkowości w zakresie praworządności ⁽²³⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 29 kwietnia 2021 r. w sprawie zabójstwa Daphne Caruany Galizii i praworządności na Malcie ⁽²⁴⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z 19 maja 2021 r. w sprawie wpływu zmiany klimatu na prawa człowieka i roli obrońców środowiska w tej kwestii ⁽²⁵⁾,
- uwzględniając art. 54 Regulaminu,
- uwzględniając wyniki wspólnych posiedzeń Komisji Prawnej oraz Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych, które odbyły się zgodnie z art. 58 Regulaminu,
- uwzględniając opinię przedstawioną przez Komisję Kultury i Edukacji,
- uwzględniając sprawozdanie Komisji Prawnej oraz Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych (A9-0292/2021),

⁽¹³⁾ Dz.U. C 363 z 28.10.2020, s. 45.

⁽¹⁴⁾ Dz.U. C 449 z 23.12.2020, s. 102.

⁽¹⁵⁾ Dz.U. C 108 z 26.3.2021, s. 107.

⁽¹⁶⁾ Dz.U. C 255 z 29.6.2021, s. 22.

⁽¹⁷⁾ Dz.U. C 388 z 13.11.2020, s. 100.

⁽¹⁸⁾ Dz.U. C 395 z 29.9.2021, s. 2.

⁽¹⁹⁾ Dz.U. C 425 z 20.10.2021, s. 28.

⁽²⁰⁾ Dz.U. C 425 z 20.10.2021, s. 107.

⁽²¹⁾ Dz.U. C 445 z 29.10.2021, s. 15.

⁽²²⁾ Teksty przyjęte, P9_TA(2021)0089.

⁽²³⁾ Teksty przyjęte, P9_TA(2021)0103.

⁽²⁴⁾ Teksty przyjęte, P9_TA(2021)0148.

⁽²⁵⁾ Teksty przyjęte, P9_TA(2021)0245.

Czwartek, 11 listopada 2021 r.

- A. mając na uwadze, że prawo do wolności słowa, prawo do informacji oraz prawo do udziału społeczeństwa są fundamentami demokracji; mając na uwadze, że wolność słowa jest niezbędna do urzeczywistnienia zasad przejrzystości i odpowiedzialności; mając na uwadze, że udział społeczeństwa, polegający na zaangażowaniu się osoby fizycznej lub prawnej w sprawę leżącą w interesie publicznym, może przybierać różne formy; mając na uwadze, że udział społeczeństwa może obejmować sprawowanie kontroli publicznej w internecie i poza nim oraz rozpowszechnianie informacji publicznych, takich jak komunikaty, publikacje lub prace dziennikarskie, w tym treści redakcyjne, komunikaty, publikacje lub prace o charakterze politycznym, naukowym, akademickim i artystycznym, materiały komentujące lub satyryczne, również w przypadku gdy dotyczą one m.in. postaci podlegających kontroli publicznej, w kontekście szerszego zainteresowania otwartą dyskusją na tematy polityczne; mając na uwadze, że publikacje, które wnoszą wkład w debaty dotyczące kwestii leżących w interesie publicznym lub stanowiących przedmiot ogólnego zainteresowania, podlegają wyższemu poziomowi ochrony; mając na uwadze, że granice dopuszczalnej krytyki są szersze w przypadku osób publicznych, a zwłaszcza polityków i pracowników państwowych;
- B. mając na uwadze, że niezależne, profesjonalne i odpowiedzialne dziennikarstwo oraz dostęp do pluralistycznych informacji stanowią kluczowe filary demokracji; mając na uwadze, że informacje, sprawozdania, opinie, twierdzenia, argumenty i inne oświadczenia przedstawiane przez społeczeństwo obywatelskie mają fundamentalne znaczenie dla rozwoju demokracji; mając na uwadze, że kurczenie się przestrzeni działania społeczeństwa obywatelskiego w niektórych krajach staje się coraz bardziej niepokojącą kwestią i może mieć negatywny wpływ na demokrację; mając na uwadze, że niezależne i wysokiej jakości dziennikarstwo oraz organizacje społeczeństwa obywatelskiego odgrywają kluczową rolę jako strażnicy demokracji i praworządności, pociągając władzę do odpowiedzialności i zwalczając dezinformację i błędne informacje, a także obcą ingerencję polityczną i manipulację;
- C. mając na uwadze, że w ostatnich latach dziennikarze i przedstawiciele mediów w Europie i za granicą coraz częściej są ofiarami gróźb, ataków fizycznych i zabójstw z powodu swojej pracy, zwłaszcza gdy zajmują się nadużyciami władzy, korupcją, łamaniem praw człowieka i ujawnianiem działalności przestępczej; podkreśla, że skuteczne korzystanie z wolności słowa wymaga szeregu pozytywnych środków ochrony dziennikarzy, w tym ochrony życia i prowadzenia dochodzeń w sprawie zabójstw, a także skutecznej ochrony ich źródeł; zauważa, że groźby te mają nie tylko charakter przemocy oraz że zastraszanie dziennikarzy wynika również z nacisków prawnych, politycznych, społeczno-kulturowych i gospodarczych;
- D. mając na uwadze, że prawo do wolności wypowiedzi jest prawem podstawowym, z którego należy korzystać z poczuciem obowiązku i odpowiedzialności, z uwzględnieniem podstawowego prawa społeczeństwa do uzyskania bezstronnych informacji oraz poszanowaniem podstawowego prawa do ochrony dobrego imienia⁽²⁶⁾ i prywatności; mając na uwadze, że w przypadkach konfliktu między tymi prawami każda strona musi mieć dostęp do sądów w razie braku polubownego rozwiązania;
- E. mając na uwadze, że strategiczne powództwo zmierzające do stłumienia debaty publicznej (SLAPP) polega na składaniu pozwów lub podejmowaniu innych działań prawnych (takich jak nakazy sądowe, zamrożenie aktywów) – nie tylko przez osoby i podmioty prywatne, ale również przez urzędników publicznych, organy publiczne i podmioty znajdujące się pod kontrolą publiczną – skierowanych przeciwko jednej osobie lub grupie bądź większej ich liczbie z wykorzystaniem różnych podstaw prawnych, głównie w zakresie prawa cywilnego i karnego, a także na groźbach podjęcia takich działań, w celu uniemożliwienia prowadzenia dochodzenia i informowania o naruszeniach prawa unijnego i krajowego, korupcji lub innych nieuczciwych praktykach lub zablokowania na różne sposoby udziału społeczeństwa; mając na uwadze, że ma to bezpośredni i szkodliwy wpływ na uczestnictwo w demokracji, odporność społeczną i dialog oraz jest sprzeczne z wartościami zapisanymi w art. 2 TUE;
- F. mając na uwadze, że udział społeczeństwa obejmuje m.in. badanie, omawianie, prezentowanie lub ujawnianie w inny sposób spraw leżących w interesie publicznym, np. praktyk zagrażających prawom i wolnościom podstawowym, demokracji, praworządności lub dobrem rządcom, jak również angażowanie się w rzecznictwo poprzez korzystanie z wolności obywatelskich, takich jak wolność zrzeszania się, wolność pokojowego zgromadzania się oraz wolność wypowiedzi i informacji;
- G. mając na uwadze, że ofiary postępowań typu SLAPP są najczęściej pozywane za wyrażanie krytycznych poglądów na temat zachowania lub potępienie niewłaściwego postępowania osób i podmiotów prywatnych, a także urzędników publicznych, organów publicznych i podmiotów znajdujących się pod kontrolą publiczną, za pośrednictwem internetowych lub pozainternetowych form wypowiedzi, lub w odwecie za zaangażowanie w kampanie, sprawy

⁽²⁶⁾ Art. 10 Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Czwartek, 11 listopada 2021 r.

sądowe, akcje lub protesty; mając na uwadze, że postępowania typu SLAPP charakteryzują się zazwyczaj roszczeniami pozbawionymi jakiegokolwiek wartości prawnej, są w oczywisty sposób bezpodstawne, wykazują brak równowagi sił i nadużycie praw lub procesu przez powoda wysuwającego nadmierne roszczenia w sprawach, w których pozwany korzysta z prawnie chronionego prawa, a zatem wykorzystującego postępowanie sądowe do celów innych niż rzeczywiste korzystanie z prawa;

- H. mając na uwadze, że według organizacji społeczeństwa obywatelskiego, pracowników naukowych, prawników praktyków oraz ofiar zajmujących się tym zagadnieniem, powództwa SLAPP stają się praktyką coraz bardziej wyrafinowaną i skuteczną, przy czym jedną z wykorzystywanych technik jest wszczynanie wielu procesów sądowych przeciwko tej samej osobie w tej samej sprawie, co sprawia, że ten sam pozwany musi zajmować się jednocześnie i równolegle wszystkimi tymi procesami oraz zapewniać sobie obronę, co nieproporcjonalnie zwiększa koszty; mając na uwadze, że SLAPP często opierają się na zarzutach o zniesławienie, zniesławienie w formie pisemnej lub pomówienie, które są przestępstwami w większości państw członkowskich, co sprawia, że ofiary SLAPP stają wobec zarzutów karnych, a jednocześnie powództw cywilnych rzekomo wynikających z tego samego czynu; mając na uwadze, że SLAPP często naruszają uznane w Karcie prawo ofiar do obrony, a być może także ich prawo do sprawiedliwego procesu i domniemania niewinności;
- I. mając na uwadze, że brak spójnego i kompleksowego podejścia prawnego i sądowego w Unii nie pozwala na szybkie rozpoznawanie i skuteczne rozpatrywanie SLAPP; mając na uwadze, że poziom ochrony przed SLAPP jest bardzo zróżnicowany w państwach członkowskich, co zmniejsza pewność prawa i ogranicza prawo ofiar SLAPP do skutecznego środka odwoławczego; mając na uwadze, że jednym z głównych wyzwań przy opracowywaniu przepisów przeciwdziałających SLAPP jest sposób postępowania z pozwami stanowiącymi nadużycie, tak aby nie pozbawiać skarżących praw wynikających z konstytucji państw członkowskich i obowiązków wynikających z Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i europejskiej konwencji praw człowieka;
- J. mając na uwadze, że jak wskazują dowody, SLAPP staje się coraz powszechniejszą praktyką, o czym świadczy wiele przypadków w całej Unii, takich jak szokujący przypadek dziennikarki śledczej Daphne Caruany Galizii, wobec której w dniu jej zdecydowanie potępionego zabójstwa 16 października 2017 r. według doniesień toczyło się 47 postępowań cywilnych i karnych w sprawach o zniesławienie (co skutkowało zamrożeniem jej mienia), a wobec jej spadkobierców nadal toczą się postępowania; mając na uwadze, że inne przykładowe niepokojące przypadki działań przeciwko niezależnym dziennikarzom i mediom obejmują platformę Realtid Media, której wielokrotnie grożono powództwem w innej jurysdykcji niż ta, w której miało miejsce odnośne przekazanie informacji, oraz „Gazetę Wyborczą”, wobec której regularnie wytacza pozwy szereg podmiotów i urzędników publicznych;
- K. mając na uwadze, że SLAPP są często wykorzystywane przez organy publiczne lub ich pełnomocników, takich jak finansowane przez państwo media, finansowane przez państwo organizacje pozarządowe lub przedsiębiorstwa państwowe;
- L. mając na uwadze że SLAPP może być narzędziem ograniczania pluralizmu mediów na poziomie systemowym poprzez wywoływanie efektu mrożącego wobec niezależnych mediów; mając na uwadze, że SLAPP są celowo inicjowane z zamiarem podniesienia kosztów, wydłużenia i skomplikowania postępowania sądowego dla pozwanych, w tym w celu zastraszenia oraz wyczerpania zasobów finansowych i psychologicznych pozwanych; mając na uwadze, że SLAPP mają szkodliwy wpływ nie tylko na ofiary, ale także na ich rodziny oraz na szerszy udział społeczeństwa;
- M. mając na uwadze, że do ofiar i osób, które stają się celem ataków SLAPP, należą dziennikarze, wydawcy i organizacje medialne, pracownicy naukowcy, organizacje pozarządowe, społeczeństwo obywatelskie i inne podmioty zaangażowane w udział w życiu publicznym, takie jak podmioty zajmujące się prawami człowieka i kwestiami środowiskowymi;
- N. mając na uwadze, że SLAPP w Unii ma często charakter transgraniczny, co powoduje opóźnienia w przekazywaniu informacji lub przekazywanie niepełnych informacji, czego przykładem jest wiele przypadków, często dotyczących spraw związanych z prawami człowieka i ochroną środowiska, oszustwami finansowymi lub korupcją, które stanowią wyraźną próbę opóźnienia publikacji informacji przez wstrzymanie lub zdyskredytowanie pracy poszczególnych dziennikarzy i podmiotów wydawniczych, a zarazem pozbawiają obywateli ich prawa do informacji oraz wpływają również na pluralizm, wolność i różnorodność mediów; mając na uwadze, że SLAPP i groźby SLAPP mogą być wykorzystywane przeciwko strażnikom interesu publicznego w Unii również przez podmioty w państwach trzecich i wszczynane przed sądami w państwach trzecich;

Czwartek, 11 listopada 2021 r.

- O. mając na uwadze, że coraz częściej w państwach członkowskich wykorzystuje się krajowy SLAPP w celu ograniczenia wolności słowa i prawa do informacji, co wywołuje efekt mrożący wobec ofiar powództw SLAPP przez wyczerpanie pod względem psychologicznym i finansowym pozwanych, aby zmusić ich do rezygnacji z ujawniania spraw leżących w interesie publicznym;
- P. mając na uwadze, że brak bezpośredniego ustawodawstwa w państwach członkowskich dotyczącego SLAPP w połączeniu z często niejednoznacznymi i ogólnymi przepisami krajowymi w tym kontekście, jak również surowymi sankcjami, w tym karnymi, znacząco przyczynia się do wzrostu liczby tych stanowiących nadużycie powództw i późniejszego zastraszania pozwanych;
- Q. mając na uwadze, że penalizowanie pracy dziennikarza jest szczególnie poważną kwestią; mając na uwadze, że przepisy dotyczące zniesławienia nadal obowiązują w 23 państwach członkowskich pomimo apeli o ich zniesienie ponawianych przez wiele organizacji oraz ONZ, Radę Europy, OBWE i prestiżowe organizacje pozarządowe, takie jak Index on Censorship, Międzynarodowy Instytut Prasowy i Komitet Ochrony Dziennikarzy;
- R. mając na uwadze, że środki prawa miękkiego są pożądanym środkiem uzupełniającym towarzyszącym wnioskowi ustawodawczemu i zmianie niektórych obecnie obowiązujących przepisów prawa prywatnego międzynarodowego, jednak same w sobie nie zapewniają pełnej ochrony sądowej;
- S. mając na uwadze, że podnoszenie świadomości na temat SLAPP odgrywa kluczową rolę w poszerzaniu wiedzy w tym zakresie zarówno u urzędników publicznych, jak i prawników, w szczególności sędziów i adwokatów;
- T. mając na uwadze, że w przypadku gdy pozwy SLAPP są składane przez urzędników publicznych, organy publiczne lub podmioty znajdujące się pod kontrolą publiczną, takie jak przedsiębiorstwa państwowe, stają się one narzędziem wywierania wpływu politycznego, a szkody wyrządzone ofiarom SLAPP mogą być jeszcze większe;

Wpływ na prawa podstawowe i praworządność

1. podkreśla, że SLAPP stanowi uciążliwy i bezpośredni atak na możliwość korzystania z praw podstawowych i wolności mający na celu stłumienie różnorodności krytycznych myśli i opinii w sferze publicznej, w tym poprzez autocenzurę dziennikarską; zwraca uwagę, że prawa podstawowe i demokracja są związane z utrzymaniem praworządności oraz że ograniczanie wolności mediów i demokratycznego udziału społeczeństwa, w tym wolności wypowiedzi i informacji oraz wolności zgromadzania się i zrzeszania się, zagraża wartościom Unii zapisanym w art. 2 TUE; jest zdania, że SLAPP jest szczególnie niepokojące, jeśli jest finansowane bezpośrednio lub pośrednio z budżetów państwowych i połączone z innymi pośrednimi i bezpośrednimi środkami państwa przeciwko niezależnym mediom, niezależnemu dziennikarstwu i społeczeństwu obywatelskiemu; z zadowoleniem przyjmuje fakt, że sprawozdanie Komisji za rok 2020 na temat praworządności uwzględni SLAPP w ocenie wolności i pluralizmu mediów w całej Unii oraz że Komisja wskazuje w tym sprawozdaniu konkretne środki i najlepsze praktyki przeciwdziałania; apeluje o uwzględnianie w przyszłych sprawozdaniach rocznych szczegółowej oceny otoczenia prawnego mediów, a w szczególności dziennikarstwa śledczego, oraz o dokładniejsze przyjrzenie się wyzwaniom mającym wpływ na dziennikarzy i społeczeństwo obywatelskie oraz możliwemu efektowi mrożącemu, jakie SLAPP może wywoływać wobec tych podmiotów; podkreśla, że pozwy SLAPP stanowią zagrożenie dla wolnych i pluralistycznych mediów; apeluje ponadto do Komisji o wydanie zaleceń dla poszczególnych krajów oraz o ocenę ich postępów, w tym w kwestiach dotyczących stanu wolności mediów w państwach członkowskich;
2. wyraża zaniepokojenie z powodu kurczącej się przestrzeni działania organizacji społeczeństwa obywatelskiego i zagrożenia dla dziennikarzy, którzy przekazują informacje na temat ważnych spraw leżących w interesie publicznym i są krytyczni wobec wpływowych członków społeczeństwa, a także z powodu coraz częstszego wykorzystywania SLAPP jako sposobu na uciszenie i zastraszenie ofiar SLAPP; wzywa państwa członkowskie, by włączyły umiejętności korzystania z mediów i krytycznego myślenia do krajowych programów nauczania oraz by ściśle współpracowały w tym zakresie z dziennikarzami na wszystkich poziomach społeczeństwa, a zwłaszcza z młodzieżą i osobami podatnymi na wprowadzanie w błąd, dezinformację i manipulację; z zadowoleniem przyjmuje wprowadzenie nowych działań mających na celu zwiększenie wolności mediów, poprawę jakości dziennikarstwa i umiejętności korzystania z mediów w ramach komponentu międzysektorowego programu „Kreatywna Europa”;
3. przypomina, że zobowiązanie państw członkowskich, by ułatwiały korzystanie z praw do wolności wypowiedzi oraz pokojowego zgromadzania się i zrzeszania się, obejmuje obowiązek stworzenia i utrzymania środowiska, które sprzyja udziałowi społeczeństwa i aktywności strażników interesu publicznego; podkreśla znaczenie zapewnienia możliwości swobodnego działania wszystkim podmiotom zaangażowanym w debatę publiczną bez obawy, że mogą być narażeni na groźby, zastraszanie lub przemoc; podkreśla, że państwa członkowskie muszą również zagwarantować dziennikarzom prawo do ochrony ich źródeł;

Czwartek, 11 listopada 2021 r.

Wpływ na rynek wewnętrzny

4. podkreśla, że udział społeczeństwa również ma do odegrania ważną rolę w należyтым funkcjonowaniu rynku wewnętrznego, a także w egzekwowaniu przestrzegania polityk i przepisów unijnych, ponieważ to właśnie dzięki udziałowi społeczeństwa często dochodzi do publicznego ujawnienia przypadków naruszenia prawa Unii, w tym łamania praw podstawowych, korupcji i innych nadużyć zagrażających należytemu funkcjonowaniu rynku wewnętrznego; podkreśla, że środki ochronne przeciwko stosowaniu SLAPP są niezbędne, aby przeciwdziałać zagrożeniom, jakie nadużycia te stwarzają dla egzekwowania prawa i polityki UE;
5. podkreśla, że SLAPP mają negatywny wpływ na korzystanie ze swobód rynku wewnętrznego przez osoby i organizacje zaangażowane w debatę publiczną i podatne na tego typu powództwa, ponieważ brak takiego samego poziomu ochrony przed takimi pozwami w państwach członkowskich może zniechęcać je do zdecydowanego działania w całej Unii; podkreśla ponadto, że SLAPP lub groźby SLAPP są skutecznym korzystaniem z prawa przedsiębiorczości i swobodnego przepływu usług, ponieważ wywołują efekt mrozący zwłaszcza wobec dziennikarzy, którzy mogą stosować autocenzurę zamiast zgłaszać sprawy leżące w interesie publicznym występujące w innych państwach członkowskich i ryzykować użycie SLAPP w różnych i nieznanym systemach prawnych;
6. zwraca uwagę, że pluralizm i różnorodność mediów są zagrożone, gdy samemu istnieniu małych podmiotów medialnych grozi niebezpieczeństwo w wyniku nieproporcjonalnych szkód celowo stwarzanych przez skarżących uprawiających tzw. „turystykę zniesławienia”;
7. uważa w związku z tym, że poprzez wspieranie egzekwowania prawa unijnego oraz utrzymanie skutecznego funkcjonowania krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości i wspólnej przestrzeni współpracy sądowej, ochrona przed SLAPP znacząco przyczyniłaby się do prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego.

Wpływ na systemy wymiaru sprawiedliwości

8. zwraca uwagę, że SLAPP nie tylko poważnie narusza prawo ofiar SLAPP do skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości, a tym samym zasadę praworządności, lecz także stanowi nadużycie systemów wymiaru sprawiedliwości i ram prawnych państw członkowskich, zwłaszcza poprzez ograniczanie zdolności państw członkowskich do skutecznego rozwiązywania bieżących wspólnych problemów ujętych na tablicy wyników wymiaru sprawiedliwości, takich jak czas trwania postępowań i jakość systemów wymiaru sprawiedliwości oraz zarządzanie liczbą postępowań i zaległościami w rozpatrywaniu spraw; przypomina, że należyty funkcjonujący i niezależny system wymiaru sprawiedliwości wydaje orzeczenia bez zbędnej zwłoki i zarządza zasobami sądowymi w sposób zapewniający maksymalną skuteczność oraz że jest to możliwe tylko wtedy, gdy sędziowie i organy sądowe wykonują swoje obowiązki w sposób w pełni niezależny i bezstronny oraz nie są obciążeni rozpatrywaniem nieuzasadnionych pozwów, które następnie odrzucają jako stanowiące nadużycie i pozbawione podstawy prawnej; uważa, że wczesne oddalenie pozwów SLAPP mogłoby opierać się na obiektywnych kryteriach, takich jak liczba i charakter pozwów lub odwołań wniesionych przez powoda, wybór sądu, do którego wniesiono sprawę, oraz prawa właściwego dla sprawy, a także wyraźny i uciążliwy brak równowagi w zakresie uprawnień powoda i pozwanego; podkreśla zatem, że SLAPP poważnie utrudnia skuteczny dostęp do wymiaru sprawiedliwości, podważając potencjalnie prawo do rzetelnego procesu sądowego;
9. podkreśla, że niezależność sądownictwa stanowi nieodłączny element procesu decyzyjnego sądów i jest wymogiem wynikającym z zasady skutecznej ochrony prawnej, o której mowa w art. 19 TUE; wyraża zaniepokojenie działaniami rządów niektórych państw członkowskich zmierzającymi do osłabienia podziału władzy i niezawisłości sądownictwa, a także do wykorzystywania SLAPP w celu tłumienia krytycznych głosów;
10. podkreśla, że niezależność, jakość i skuteczność krajowych systemów sądownictwa mają kluczowe znaczenie dla osiągnięcia efektywnego wymiaru sprawiedliwości; podkreśla, że dostępność pomocy prawnej i wysokość opłat sądowych mogą mieć istotny wpływ na dostęp do wymiaru sprawiedliwości; podkreśla, że Karta ma taką samą moc prawną jak Traktaty; zauważa, że zgodnie z wytycznymi Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej organy sądowe państw członkowskich stosują Kartę jedynie przy wdrażaniu aktów prawnych Unii, jednak dla wspierania wspólnej kultury prawnej, sądowniczej i praworządności ważne jest, aby prawa zapisane w Kartie były zawsze uwzględniane;

Nawoływanie do nienawiści

11. podkreśla, że w ostatnich latach nawoływanie do nienawiści i dyskryminacja w mediach, zarówno w internecie, jak i poza nim, oraz cyberprzemoc stają się coraz powszechniejsze wobec dziennikarzy, organizacji pozarządowych, pracowników naukowych, obrońców praw i innych podmiotów społeczeństwa obywatelskiego, w tym osób broniących

Czwartek, 11 listopada 2021 r.

praw osób LGBTIQ, kwestii równości płci, religii lub przekonań, co zagraża wolności mediów, wolności wypowiedzi, informacji i zgromadzeń, a także bezpieczeństwu publicznemu; przypomina, że nawoływanie do nienawiści w internecie może podlegać do przemocy w świecie rzeczywistym; przypomina o potrzebie promowania Kodeksu postępowania Komisji w zakresie zwalczania nielegalnego nawoływania do nienawiści w internecie; podkreśla, że dziennikarki mierzą się z taką samą presją jak ich koledzy w kwestiach dotyczących treści, ale częściej padają ofiarą przemocy seksualnej i molestowania;

12. podkreśla znaczenie wspólnych norm europejskich i skoordynowanego postępowania wobec nawoływania do nienawiści, zwłaszcza w środowisku internetowym;

Obecna sytuacja w Unii

13. podkreśla, że SLAPP jest często bezpodstawne, niepoważne lub oparte na przesadnych roszczeniach, które często stanowią nadużycie, oraz że nie jest wnoszone w celu uzyskania korzystnego wyroku sądowego, a raczej w celu zastraszenia, zdyskredytowania zawodowego, nękania, zmęczenia, wywarcia presji psychologicznej lub zużycia zasobów finansowych pozwanych, a jego ostatecznym celem jest szantaż i zmuszenie ich do milczenia za pomocą samej procedury sądowej; podkreśla, że SLAPP powoduje nie tylko obciążenie finansowe, ale również groźne konsekwencje psychologiczne dla pozwanych, a także ich rodzin, co dodatkowo pogarsza fakt, że mogą one ponadto odziedziczyć te stanowiące nadużycie powództwa po śmierci pozwanego; podkreśla, że SLAPP wywołuje efekt mrozący, który może prowadzić do autocenzury i tłumienia udziału w życiu demokratycznym, a także zniechęca innych do poruszania podobnych kwestii, podejmowania pracy w tych zawodach lub prowadzenia związanej z nimi działalności;

14. zwraca uwagę, że strony, które odwołują się do SLAPP, najczęściej wykorzystują przepisy karne dotyczące zniesławienia, powództwa cywilne o zniesławienie, o ochronę dobrego imienia lub praw własności intelektualnej, takich jak prawa autorskie, i ich nadużywają; zauważa jednak, że w celu ograniczenia udziału społeczeństwa nadużywa się również szeregu innych instrumentów, takich jak sankcje pracownicze (zwolnienie z pracy), zarzuty karne dotyczące oszustw podatkowych, procedury kontroli podatkowej oraz nadużywanie przepisów dotyczących ochrony danych;

15. ubolewa, że dziennikarze płacą życiem za to, że wykonują po prostu swoją pracę i są strażnikami naszych demokracji;

16. podkreśla, że brak równowagi sił między skarżącym a pozwanym, zwłaszcza pod względem zasobów finansowych, oraz nieprzewidywalnie wysokie roszczenia odszkodowawcze w sprawach o zniesławienie są wspólną cechą SLAPP;

17. podkreśla w odniesieniu do tego problemu, że we wszystkich państwach członkowskich brakuje przepisów dotyczących minimalnych zabezpieczeń, które chroniłyby ludzi przed pozwami SLAPP oraz gwarantowały przestrzeganie ich praw podstawowych w państwach członkowskich; podkreśla, że niezależność sądownictwa ma zasadnicze znaczenie dla uniemożliwienia członkom rządów, podmiotom publicznym i władzom publicznym wnoszenia SLAPP przeciwko osobom i organizacjom uczestniczącym w debacie publicznej zgodnie z prawem; zwraca w związku z tym uwagę na potrzebę przyjęcia konkretnych środków zmierzających do stworzenia i utrzymania bezpiecznego środowiska dla dziennikarzy i pracowników mediów; wzywa państwa członkowskie do zagwarantowania pluralizmu mediów i zapewnienia przejrzystości w zakresie własności mediów; wzywa Komisję i państwa członkowskie do opracowania ambitnych, solidnych i kompletnych ram prawnych w przyszłym akcie o wolności mediów; przyznaje, że cyfryzacja głęboko zmieniła krajobraz medialny; wzywa wszystkie państwa członkowskie do szybkiego i pełnego wdrożenia dyrektywy 2010/13/UE – wraz z jej zmianami z 2018 r. – w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych (dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych)⁽²⁷⁾; z zadowoleniem przyjmuje utworzenie Europejskiej Grupy Regulatorów ds. Audiowizualnych Usług Medialnych (ERGA) i zachęca do współpracy między organami regulacyjnymi sektora audiowizualnego na rynku wewnętrznym, a także z innymi organami regulacyjnymi istotnymi dla działalności informacyjnej w internecie;

18. ma świadomość, że ofiary lub potencjalne ofiary SLAPP otrzymują obecnie jedynie pomoc finansową i psychologiczną ze strony innych kolegów, którzy uczestniczyli w podobnych procesach sądowych lub mają wiedzę na temat charakteru i procedury SLAPP, pozwalającą zrozumieć, a potencjalnie nawet zakwestionować pozew, który im wytoczono; uważa jednak, że pomoc ta, choć godna pochwały, jest niewystarczająca i że należy wprowadzić dalsze środki;

⁽²⁷⁾ Dz.U. L 95 z 15.4.2010, s. 1.

Czwartek, 11 listopada 2021 r.

19. wyraża uznanie dla ważnych i użytecznych działań społeczeństwa obywatelskiego podnoszących świadomość na temat szkodliwych skutków SLAPP, a także dla wsparcia udzielanego ofiarom i potencjalnym celom SLAPP;

20. wyraża zaniepokojenie, że pandemia COVID-19 wywarła wpływ na cały sektor mediów, w szczególności poprzez spadek dochodów i pogorszenie warunków pracy dziennikarzy, co potencjalnie zwiększyło ich podatność na SLAPP; ostrzega, że rządy wykorzystują tę nadzwyczajną sytuację związaną z koronawirusem jako pretekst do wdrożenia różnych restrykcyjnych środków ograniczających wolność wypowiedzi;

SLAPP na szczeblu globalnym

21. wyraża ubolewanie, że żadne państwo członkowskie nie przyjęło do tej pory ukierunkowanego ustawodawstwa zapewniającego ochronę przed SLAPP; zauważa jednak, że ustawodawstwo dotyczące przeciwdziałania SLAPP jest szczególnie dobrze rozwinięte w niektórych stanach USA, w Kanadzie oraz w Australii; zachęca Komisję do przeanalizowania najlepszych praktyk w obszarze przeciwdziałania SLAPP stosowanych obecnie poza UE, które to praktyki mogłyby stanowić cenną inspirację do wprowadzenia unijnych środków legislacyjnych i nielegislacyjnych w tym zakresie; podkreśla znaczenie wspólnego podejścia Unii obejmującego przyjęcie najambitniejszego aktu prawnego i najlepszych obowiązujących obecnie praktyk, aby zniechęcić do stosowania SLAPP w Unii;

Potrzeba działań legislacyjnych

22. podziela zdanie licznych organizacji społeczeństwa obywatelskiego, pracowników naukowych, prawników praktyków oraz ofiar, którzy wskazują na potrzebę podjęcia działań ustawodawczych mających na celu rozwiązanie nasilającego się problemu SLAPP; w związku z tym pilnie wzywa do zmiany rozporządzeń Bruksela I i Rzym II, aby przeciwdziałać zjawiskom „turystyki zniesławienia” lub „turystyki sądowej” poprzez ustanowienie, że co do zasady sądem właściwym i prawem właściwym w przypadku powództw cywilnych i karnych dotyczących zniesławienia, nadszarpnięcia reputacji i ochrony dobrego imienia powinien być sąd i jurysdykcja miejsca zwykłego pobytu pozwanego; w tym wprowadzenie jednolitej i przewidywalnej zasady prawa właściwego dla zniesławienia; pilnie wzywa Komisję do przedstawienia wniosków dotyczących wiążących przepisów unijnych w sprawie wspólnych i skutecznych gwarancji dla ofiar SLAPP w całej Unii, w tym poprzez dyrektywę ustanawiającą minimalne normy ochrony przed SLAPP, z poszanowaniem praw i zasad zapisanych w Karcie; uważa, że bez takich działań legislacyjnych SLAPP będzie nadal zagrażać demokracji, praworządności i podstawowym prawom do wolności wypowiedzi, zrzeszania się i pokojowych zgromadzeń oraz informacji w Unii; wyraża obawę, że jeśli środki będą dotyczyły jedynie powództw dotyczących zniesławienia, z inicjatywy skarżących mających siedzibę w Unii lub poza nią nadal mogą być stosowane powództwa oparte na innych sprawach cywilnych lub postępowaniach karnych;

Podstawa prawna

23. utrzymuje, że środki legislacyjne na szczeblu Unii mogłyby opierać się na art. 81 TFUE (w odniesieniu do transgranicznych powództw cywilnych) i art. 82 TFUE (w odniesieniu do powództw karnych) oraz oddzielnie – na art. 114 TFUE w celu ochrony udziału społeczeństwa, aby zapewnić należyte funkcjonowanie rynku wewnętrznego poprzez ujawnianie korupcji i innych nadużyć; twierdzi, że ten ostatni środek mógłby również dotyczyć SLAPP, rozumianego jako powództwo wykorzystywane do innych celów niż rzeczywiste dochodzenie lub wykonywanie prawa w celu uniemożliwienia śledztwa i przekazania informacji o naruszeniach prawa unijnego przy użyciu podejścia podobnego do tego, które doprowadziło do przyjęcia dyrektywy (UE) 2019/1937 („dyrektywa o ochronie sygnalistów”); jest zdania, że powyższe podstawy prawne mogą dotyczyć SLAPP składających się zarówno z pozwów karnych, jak i cywilnych, aczkolwiek za pomocą odrębnych instrumentów legislacyjnych; wzywa do wprowadzenia skutecznych zabezpieczeń przed SLAPP w całej Unii na podstawie tych wniosków Komisji oraz działań państw członkowskich mających na celu stosowanie tych zabezpieczeń również w sprawach krajowych;

Ogólne zasady ochronne i wymiar sprawiedliwości w sprawach cywilnych

24. uważa, że należy przyjąć środek legislacyjny chroniący rolę ofiar SLAPP w zapobieganiu naruszeniom prawa unijnego, informowaniu o nich i ich ujawnianiu, a także zapewnianiu właściwego funkcjonowania rynku wewnętrznego oraz pełnego poszanowania praw podstawowych; wzywa Komisję do przedstawienia projektu przepisów określających wspólne zabezpieczenia dla osób prowadzących śledztwo oraz przekazujących informacje dotyczące tych spraw leżących w interesie publicznym lub je ujawniających;

25. wzywa Komisję do przedstawienia projektu środka dotyczącego przypadków SLAPP, takiego jak przepisy dotyczące wczesnego oddalania SLAPP i innych pozwów sądowych, których celem jest uniemożliwienie udziału społeczeństwa, który to środek powinien obejmować odpowiednie sankcje, takie jak kary cywilne lub grzywny administracyjne, uwzględnienie

Czwartek, 11 listopada 2021 r.

motywów nadużycia, nawet jeżeli pozew lub powództwo nie zostaną odrzucone, koszty i szkody poniesione przez ofiarę (ekonomiczne, związane z utratą reputacji, psychologiczne lub inne); podkreśla, że warunki ubiegania się o wczesne oddalenie powinny uwzględniać wyzwania, przed którymi stoją ofiary SLAPP, w szczególności poprzez wymóg, by powód uzasadnił, dlaczego powództwo nie jest nadużyciem, ponoszenie przez powoda kosztów prawnych postępowania oraz udzielenie pozwanemu wsparcia prawnego i finansowego; zdecydowanie zachęca państwa członkowskie do stosowania takich zabezpieczeń w ramach postępowania cywilnego również do krajowych spraw SLAPP, a nie tylko do spraw transgranicznych; wzywa ponadto Komisję, by w zbliżającym się przeglądzie rozporządzeń Bruksela I i Rzym II zajęła się kwestiami związanymi z „turystyką sądową” i „turystyką zniesławienia”, przy jednoczesnym uwzględnieniu prac Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego; wzywa również Komisję do podnoszenia wśród sędziów i prokuratorów w całej UE świadomości na temat SLAPP, która obejmie dostarczanie informacji o potrzebie wczesnego oddalania takich powództw, a także o prawidłowym wdrażaniu orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie zniesławienia;

26. przypomina, że zasada powagi rzeczy osądzonej uniemożliwia inicjatorom SLAPP wnoszenie innych powództw dotyczących tych samych faktów i przeciwko tym samym stronom; uważa, że sądy powinny należycie uwzględniać fakt, że strona już wcześniej wszczęła SLAPP (nawet jeśli fakty i strony nie są dokładnie takie same, ale są podobne lub powiązane) przy rozpatrywaniu powództwa SLAPP;

27. uważa, że wszelkie zmiany odpowiednich przepisów rozporządzenia Bruksela I należy odpowiednio odzwierciedlić w równoważnej zmianie konwencji z Lugano, aby zapewnić spójne stosowanie zasad jurysdykcji międzynarodowej w sprawach cywilnych i handlowych poza Unią dotyczących obywateli Unii;

Wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych

28. wzywa Komisję do podjęcia działań w związku z poważnym charakterem SLAPP wszczynanych w ramach postępowań karnych i przedstawienia propozycji środków gwarantujących, że zniesławienie, oszczerstwo i pomówienie, które stanowią przestępstwo w większości państw członkowskich, nie będą mogły być wykorzystywane jako podstawa SLAPP, również w sprawach z oskarżenia prywatnego; zwraca uwagę, że Rada Europy i OBWE wzywają do depenalizacji zniesławienia; zachęca Komisję do zajęcia się SLAPP rozumianym jako powództwo wykorzystywane do celów innych niż rzeczywiste dochodzenie lub wykonywanie prawa; zauważa, że pozwanym często stawia się zarzuty popełnienia przestępstwa, a jednocześnie wytacza się im powództwo cywilne, które rzekomo wynika z tego samego postępowania, i wzywa Komisję do wprowadzenia wspólnych minimalnych gwarancji proceduralnych przeciwko takim połączonym SLAPP;

29. przypomina, że nieodłącznym elementem i istotą prawa do rzetelnego procesu sądowego na podstawie art. 47 Karty jest pojęcie równości stron w postępowaniu administracyjnym, cywilnym i karnym; wyraża zaniepokojenie, że brak równowagi sił i zasobów między stronami w SLAPP podważa zasadę równości stron, a tym samym prawo do rzetelnego procesu sądowego;

Uzasadniony interes skarżących

30. stwierdza, że sądy państw członkowskich mają obowiązek zapewnienia należytego i terminowego procesu oraz zrównoważonej ochrony uzasadnionych praw wynikających z prawa Unii, takich jak prawo do ochrony dobrego imienia, w tym praw, które często przywołuje się w pozwach o nadużycia – i ochrona ta nie może być zagrożona; podkreśla w związku z tym, że środki przeciwdziałania SLAPP powinny pozostawać bez uszczerbku dla uzasadnionych działań w sądzie i prawa skarżącego do dostępu do wymiaru sprawiedliwości; utrzymuje jednocześnie że przy przyznawaniu tych praw osobom fizycznym lub prawnym należy zapobiegać wszelkim przypadkom nadużywania wymiaru sprawiedliwości i tych praw w sposób wyraźnie sprzeczny z intencją ustawodawcy w celu zagwarantowania prawa do rzetelnego procesu; uważa, że w związku z tym potrzebne są zabezpieczenia nie tylko w celu ochrony ofiar SLAPP, lecz również w celu zapobiegania nadużyciom środków przeciwko SLAPP i nakładania sankcji, np. w przypadkach, gdy rządy autorytarne wykorzystują klauzule przeciw powództwom typu SLAPP do ochrony organizacji pozarządowych stworzonych przez te rządy przed uzasadnionymi pozwami o zniesławienie; zauważa, że zapobieganie takim nadużyciom jest równie niezbędne z punktu widzenia prawidłowego i jednolitego stosowania prawa Unii, a tym samym zagwarantowania jego skuteczności;

Czwartek, 11 listopada 2021 r.

Możliwe instrumenty „miękkiego prawa”

31. podkreśla pilną potrzebę stworzenia solidnego funduszu na rzecz wspierania ofiar SLAPP i pomagających im organizacji, pod warunkiem że fundusze będą bezpośrednio wykorzystywane na pokrycie opłat prawnych lub zapewnienie pomocy prawnej i wsparcia psychologicznego; podkreśla, że jest ważne, by ofiary i potencjalne ofiary SLAPP miały łatwy dostęp do informacji na temat tego typu spraw, pomocy prawnej i wsparcia, w tym wsparcia psychologicznego dla ofiar i ich rodzin;

32. uważa, że wsparcie dla niezależnych organów, które mogą rozpatrywać skargi i udzielać pomocy potencjalnym ofiarom SLAPP, oraz odpowiednie szkolenie sędziów i prawników mogą znacząco przyczynić się do pogłębienia wiedzy i budowania zdolności w kwestii sposobu rozpoznawania SLAPP i radzenia sobie ze SLAPP wykorzystywanym do celów innych niż rzeczywiste dochodzenie lub wykonywanie prawa, a także z zagrożeniem SLAPP;

33. uważa za konieczne gromadzenie danych na temat przypadków SLAPP oraz podnoszenie świadomości na temat charakteru i szkodliwych skutków tego rodzaju powództw;

34. przyjmuje z zadowoleniem zalecenie Komisji w sprawie zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa dziennikarzom i innym pracownikom sektora mediów oraz wzmocnienia ich pozycji w Unii Europejskiej (C/2021/6650), zwraca uwagę na coraz częstsze wykorzystywanie freelancerów, a zwłaszcza młodych dziennikarzy i pracowników mediów rozpoczynających pracę zawodową, do informowania o wydarzeniach na obszarach wysokiego ryzyka i w strefach konfliktu; jest zaniepokojony niepewnymi warunkami pracy i pogarszającymi się warunkami bezpieczeństwa, w jakich pracują freelancerzy na obszarach wysokiego ryzyka i w strefach konfliktu; wzywa państwa członkowskie do pełnego wdrożenia zalecenia Rady Europy w sprawie ochrony dziennikarstwa i bezpieczeństwa dziennikarzy i innych podmiotów medialnych;

Komplementarność z innymi instrumentami i politykami

35. uważa, że nowe legislacyjne i nielegislacyjne środki przeciwdziałania SLAPP powinny uzupełniać inne instrumenty i strategie polityczne UE; z zadowoleniem przyjmuje strategię Unii na rzecz zwalczania przestępczości zorganizowanej na lata 2021–2025 i wzywa do wzmocnienia wysiłków w tym obszarze; zaznacza, że środki legislacyjne i instrumenty „miękkiego prawa” nie mogą być skuteczne w państwach członkowskich, w których istnieją obawy dotyczące niezależności wymiaru sprawiedliwości lub walki z korupcją; ponownie podkreśla w związku z tym istotną potrzebę ustanowienia mechanizmu UE na rzecz demokracji, praworządności i praw podstawowych, zgodnie z propozycją Parlamentu;

36. przypomina o znaczeniu rozporządzenia (UE, Euratom) 2020/2092 w sprawie ogólnego systemu warunkowości służącego ochronie budżetu Unii, które ma zastosowanie do wszystkich środków na zobowiązania i środków na płatności od dnia 1 stycznia 2021 r.; podkreśla, że interesy finansowe Unii należy chronić zgodnie z wartościami i zobowiązaniami UE oraz że Komisja powinna stosować mechanizm warunkowości, jeżeli państwa członkowskie nie chronią tych wartości; w tym świetle pochwała ważną pracę dziennikarzy śledczych w ujawnianiu nadużyć funduszy UE i podkreśla znaczenie możliwości wykonywania przez dziennikarzy zawodu bez przeszkód w postaci SLAPP;

37. podkreśla, że środki na szczeblu Unii służące przeciwdziałaniu SLAPP powinny uzupełniać inne dostępne narzędzia, takie jak mechanizm ochrony demokracji, praworządności i praw podstawowych, strategie polityczne dotyczące zwalczania korupcji oraz obecne programy finansowe wspierające społeczeństwo obywatelskie i systemy wymiaru sprawiedliwości, i być z nimi spójne;

38. podkreśla, że walka z korupcją ma zasadnicze znaczenie dla zachowania demokracji, praw podstawowych i praworządności, ponieważ korupcja, która może przybierać różne formy, podważa nasze wartości i właściwe funkcjonowanie państw oraz umożliwia przestępczość zorganizowaną;

39. wzywa Komisję do ożywienia – w ramach rocznego mechanizmu demokracji, praworządności i praw podstawowych – regularnego, integracyjnego i zorganizowanego dialogu z władzami krajowymi, organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami zawodowymi i innymi zainteresowanymi stronami w celu ochrony i wspierania dziennikarzy oraz innych przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego zagrożonych SLAPP, oskarżeniami lub nękaniami;

o

o o

40. wzywa Komisję do wystąpienia z propozycjami na podstawie załącznika do niniejszej rezolucji;

41. zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszej rezolucji Radzie i Komisji.

Czwartek, 11 listopada 2021 r.

ZAŁĄCZNIK

1. Pakiet prawa miękkiego i prawa twardego

Środki legislacyjne – pakiet dotyczący SLAPP, w tym *mechanizmów wczesnego oddalania*, powinien zawierać propozycje:

- przepisów ogólnych zapewniających ochronę przed SLAPP; przepisów szczególnych ustanawiających wspólne minimalne standardy dotyczące środków wspierających i odstrasżających zapewniających ochronę przed SLAPP;
- konkretnie odnoszące się do kwestii związanych z wymiarem sprawiedliwości w sprawach cywilnych; do stosowania których zachęca się państwa członkowskie również w odniesieniu do krajowych przypadków SLAPP, oraz prawa prywatnego międzynarodowego, w tym współpracy sądowej i „turystyki sądowej”;
- zajmujące się w szczególności kwestiami związanymi z wymiarem sprawiedliwości w sprawach karnych.

Środki nielegislacyjne – pakiet ten powinien dodatkowo obejmować:

- odpowiednie szkolenie sędziów i prawników praktyków w zakresie SLAPP;
- ocenę wzajemnych powiązań między różnymi dziedzinami prawa, takimi jak krajowe przepisy dotyczące mediów i przepisy konstytucyjne w tym kontekście;
- specjalny fundusz unijny w celu zapewnienia wsparcia dla ofiar SLAPP i członków ich rodzin, w tym pomocy finansowej, pomocy prawnej i wsparcia psychologicznego;
- wsparcie dla niezależnych organów (takich jak rzecznicy praw obywatelskich) mogących rozpatrywać skargi osób, którym grożą lub wobec których wytoczono SLAPP, oraz udzielać im pomocy, a także dla organów samoregulacyjnych mediów;
- publicznie dostępny unijny rejestr odpowiednich orzeczeń sądowych;
- punkt kompleksowej obsługi / centrum wsparcia wspierane przez specjalne krajowe sieci wyspecjalizowanych prawników, prawników praktyków i psychologów, z którym ofiary SLAPP mogą się skontaktować i gdzie mogą uzyskać wskazówki i łatwy dostęp do informacji na temat SLAPP, a także wsparcie w tym zakresie, między innymi w odniesieniu do „pierwszej pomocy”, pomocy prawnej, wsparcia finansowego i psychologicznego, w tym poprzez sieci partnerskiej wymiany.

2. Zasady ogólne

Wniosek ustawodawczy dotyczący ogólnego środka ochrony miałyby dwojaki cel: ochronę, zgodnie z prawami podstawowymi i zasadami uznanymi w szczególności w Karcie, osób prowadzących dochodzenia, prezentujących lub w inny sposób ujawniających sprawy leżące w interesie publicznym dotyczące naruszeń prawa Unii, w tym nadużyć, które nie wydają się być niezgodne z prawem, ale naruszają przedmiot lub cel prawa, oraz ochronę prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego.

Środek legislacyjny powinien również zawierać:

- a) jasną definicję SLAPP, w tym definicję udziału społeczeństwa w sprawie leżącej w interesie publicznym;
- b) przepisy dotyczące poufności śledztw i informacji, w tym źródeł informacji;
- c) przepisy dotyczące zakazu działań odwetowych oraz skutecznych i odstrasżających sankcji przeciwko sprawom z powództwa typu SLAPP;
- d) przepisy zapobiegające nadużywaniu środków mających na celu przeciwdziałanie SLAPP;

Czwartek, 11 listopada 2021 r.

- e) środki wsparcia, takie jak:
 - i) skuteczna pomoc, informacje oraz praktyczne porady i wsparcie udzielane przez „pojedynczy punkt kontaktowy” w ramach zapewnienia „pierwszej pomocy” ofiarom SLAPP;
 - ii) pomoc prawna i finansowa;
- f) skuteczne środki ochrony przed odwetem wynikającym z nierównowagi sił między stronami oraz umożliwienie naprawienia ewentualnych poniesionych szkód.

3. Procedura cywilna

Wniosek ustawodawczy w sprawie środka dotyczącego procedury cywilnej mającej zastosowanie w sprawach SLAPP, do którego stosowania również w sprawach krajowych gorąco zachęca się państwa członkowskie, powinien rozwijać współpracę sądową w sprawach cywilnych poprzez ustanowienie wspólnych zasad dotyczących SLAPP wynikających z roszczeń cywilnoprawnych i określać:

- a) że skarżący w sprawach dotyczących udziału społeczeństwa precyzuje i przedstawia uzasadnienie, z którego wynika, dlaczego dane działanie nie jest nadużyciem;
- b) że sądy na możliwie najwcześniejszym etapie niezwłocznie oddalają powództwa stanowiące nadużycie, z urzędu lub na wniosek pozwanego, na podstawie przysługującego mu prawa do złożenia wniosku o wczesne oddalenie powództwa;
- c) że sądy uwzględniają element nadużycia w każdym orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie;
- d) że strony trzecie mogą interweniować i wstępować w prawa i obowiązki pozwanego zgodnie z krajowym prawem procesowym;
- e) że sądy uwzględniają interes publiczny i różnicę między zasobami finansowymi stron przy ocenie kosztów i przyznawaniu odszkodowań;
- f) środki ochrony poszkodowanych przed powództwami typu SLAPP wniesionymi poza Unią;
- g) prawo do zasądzenia pełnych kosztów;
- h) prawo do odszkodowania za krzywdy materialne i niematerialne, w tym za poniesione straty ekonomiczne, utratę reputacji, szkody psychiczne lub inne;
- i) przepisy dotyczące zapobiegania dalszym nadużyciom procesowym strony, która wniosła pozew SLAPP w odniesieniu do tego samego stanu faktycznego, w szczególności poprzez uwzględnienie tej okoliczności przy rozpatrywaniu nowej sprawy.

W projekcie Komisji mającym na celu osiągnięcie pewności i przewidywalności prawa i przedstawionym w następstwie przeglądu instrumentów prawa prywatnego międzynarodowego należy określić, że:

- a) przekształcenie rozporządzenia Bruksela I, zgodnie z wyraźną zasadą, że w przypadku roszczeń o zniesławienie lub innych roszczeń opartych na prawie cywilnym i handlowym, które mogą stanowić SLAPP, miejsce zwykłego pobytu pozwanego jest jedyną jurysdykcją sądu, z należyty uwzględnieniem przypadków, w których ofiarami zniesławienia są osoby prywatne;
- b) prawem właściwym jest prawo miejsca, do którego skierowana jest publikacja, lub, jeżeli nie można go ustalić, miejsca odpowiedzialności redakcyjnej lub odpowiednich działań odnoszących się do udziału społeczeństwa.

4. Procedura karna

Wniosek ustawodawczy dotyczący prawnokarnych aspektów SLAPP powinien:

- a) wyraźnie określać, że jeżeli zniesławienie, oszczerstwo i pomówienie stanowią przestępstwo, nie mogą być wykorzystywane jako podstawa SLAPP, w szczególności w sprawach z oskarżenia prywatnego;

Czwartek, 11 listopada 2021 r.

- b) określać przepisy chroniące prawa osób fizycznych, tak aby oskarżenie nie mogło być wykorzystywane do uciszania ofiar SLAPP;
- c) ułatwiać wzajemne uznawanie wyroków i orzeczeń sądowych oraz współpracę policyjną i współpracę wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych;
- d) ustanawiać wspólne minimalne gwarancje proceduralne w celu ochrony pozwanych w powództwach typu SLAPP opartych na połączeniu zarzutów popełnienia przestępstwa i powództw cywilnych wynikających rzekomo z tego samego postępowania.

Środki te powinny stanowić uzupełnienie bieżących działań Komisji, przyjętego już prawodawstwa oraz przyszłych inicjatyw.
